

Кошкалда Ірина Віталіївна, д. е. наук, професор
кафедри управління земельними ресурсами, геодезії та
кадастру, Державний біотехнологічний університет

Домбровська Олена Анатоліївна, к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління земельними ресурсами та
кадастру, Державний біотехнологічний університет

Koshkalda Iryna, Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Land Administration and Cadastre,
State Biotechnological University,
<https://orcid.org/0000-0003-4855-8890>

Dombrovskaya Olena, Ph.D. in Economics, Associate Professor,
State Biotechnological University,
<https://orcid.org/0000-0002-7310-7066>

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНІВ

ECONOMIC MECHANISM FOR FORMING A COMPETITIVE TOURISM INFRASTRUCTURE OF REGIONS

Кошкалда І. В., Домбровська О. А. Економічний механізм
формування конкурентоспроможної туристичної
інфраструктури регіонів. *Український журнал прикладної
економіки та техніки*. 2026. Том 11. № 1. С. 91 – 95.

Koshkalda I., Dombrovskaya O. Economic mechanism for
forming a competitive tourism infrastructure of regions.
Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology. 2026.
Volume 11. № 1, pp. 91 – 95.

Метою статті є дослідження економічного механізму формування конкурентоспроможної туристичної інфраструктури регіонів України. Використано методи статистичного аналізу, кластеризації регіонів за надходженнями туристичного збору та порівняльного аналізу економічних інструментів розвитку інфраструктури. Дослідження виявило регіональні диспропорції в ефективності застосування фінансово-інвестиційних, податкових, інституційних та інноваційних механізмів, визначено групи лідерів, регіонів середнього рівня та проблемних територій. Наукова новизна полягає у комплексній інтеграції економічного, кластерного та цифрового підходів до оцінки конкурентоспроможності туристичної інфраструктури. Практична значущість статті полягає у розробці рекомендацій для регіональної політики щодо стратегічного планування, стимулювання інвестицій, цифровізації та екологізації туристичної сфери. Перспективи подальших досліджень передбачають уточнення економічних моделей для різних типів регіонів та оцінку впливу інноваційних технологій на ефективність інфраструктурних проектів.

Ключові слова: туристична інфраструктура, економічний механізм, регіональна конкурентоспроможність, туристичний збір, кластерний підхід, інновації, сталий розвиток.

The purpose of the article is to investigate the economic mechanisms underlying the formation of competitive tourist infrastructure in Ukraine's regions under conditions of structural transformation, post-crisis recovery, and intensifying external challenges. The study is based on a comprehensive economic approach that considers tourist infrastructure as a key factor of regional development, investment attractiveness, and territorial competitiveness. The research methodology includes statistical analysis of tourism fee revenues, regional comparison, cluster analysis of Ukrainian regions by level of tourism infrastructure development, and a structural assessment of financial-investment, tax-budgetary, institutional-regulatory, and innovative economic instruments. The results of the study reveal significant spatial differentiation in the effectiveness of economic mechanisms for tourism infrastructure development. Based on tourism fee revenues, Ukrainian regions are grouped into leading, medium-level, and problem regions. The analysis demonstrates that leading regions are characterized by the integrated use of investment incentives, public-private partnerships, modern infrastructure development, and digital solutions. Regions with a medium level of development show positive dynamics, driven mainly by internal tourism and local investment projects, while problem regions face substantial constraints due to security risks, infrastructure destruction, and limited financial resources. The scientific novelty of the research lies in the integrated application of economic, cluster-based, and digital approaches to assessing the competitiveness of regional tourist infrastructure, as well as in substantiating the economic mechanism as a complex system that combines interrelated submechanisms rather than isolated policy instruments. The study demonstrates that the synergistic interaction among financial-investment tools, tax incentives, institutional regulation, and innovative solutions significantly enhances the resilience and competitiveness of regional tourism systems. The practical significance of the research lies in the development of differentiated recommendations for regional and local authorities aimed at strategic planning, the activation of investment processes, the targeted use of tourism revenues, the modernization of infrastructure, and the implementation of sustainable development principles. The proposed recommendations can be applied in regional development strategies, tourism programs, and post-war recovery policies. Prospects for further research include the development of adaptive economic models for different types of regions, the evaluation of the impact of digital and innovative technologies on infrastructure efficiency, and the elaboration of targeted economic policies to reduce regional disparities and strengthen the competitive positions of Ukrainian regions in national and international tourism markets.

Keywords: tourist infrastructure, economic mechanisms, regional competitiveness, tourism fee, cluster approach, innovations, sustainable development.

Вступ

Розвиток туристичної інфраструктури є одним із ключових чинників забезпечення конкурентоспроможності регіонів у сучасних умовах глобалізації та міжрегіональної конкуренції. Туризм виступає мультиплікативною галуззю економіки України, що стимулює розвиток транспорту, сфери послуг, будівництва, торгівлі та зайнятості населення. Водночас ефективне функціонування туристичної сфери неможливе без належного інфраструктурного забезпечення.

В умовах децентралізації та посилення ролі регіонів актуалізується проблема формування дієвого економічного механізму розвитку туристичної інфраструктури, спрямованого на підвищення її конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та сталості. Незважаючи на наявність значного туристично-рекреаційного потенціалу, багато регіонів України стикаються з проблемами недостатнього фінансування, зношеності інфраструктурних об'єктів та неузгодженості управлінських рішень.

Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах післявоєнного відновлення туристичної галузі, коли обмежені фінансові ресурси регіонів потребують їх раціонального та цільового використання. Відсутність комплексного підходу до застосування інвестиційних, податкових і бюджетних інструментів стримує розвиток туристичної інфраструктури та знижує конкурентні позиції регіонів на внутрішньому туристичному ринку. За цих умов виникає потреба у науковому обґрунтуванні економічного механізму формування конкурентоспроможної туристичної інфраструктури, здатного забезпечити збалансоване поєднання інтересів держави, регіонів, територіальних громад і суб'єктів туристичного бізнесу.

У сучасних наукових дослідженнях проблематика розвитку туристичної інфраструктури дедалі частіше розглядається крізь призму економічного механізму формування її конкурентоспроможності, що зумовлено зростанням ролі туризму у регіональному соціально-економічному розвитку. Аналіз наукових джерел свідчить, що основна увага приділяється фінансово-інвестиційним, інституційним, податково-бюджетним та управлінським інструментам стимулювання туристичної інфраструктури.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.0

© Кошкалда Ірина Віталіївна,
Домбровська Олена Анатоліївна, 2026

В економічному підході туристична інфраструктура розглядається як об'єкт інвестиційної діяльності та чинник економічного зростання регіонів. Дослідження J. Tribe [1] та D. Pearce [2] показують, що інвестиції у транспортну, готельну та сервісну інфраструктуру формують мультиплікативний ефект, стимулюють зайнятість, доходи населення та бюджетні надходження. Ефективне поєднання державних і приватних інвестицій та фінансових стимулів є ключовим для розвитку туристичної інфраструктури.

Інституційно-економічні механізми, що охоплюють державну політику та публічно-приватне партнерство, досліджують R. Hall [3], B. Bramwell, B. Lane [4], підкреслюючи важливість координації влади, бізнесу та громад для залучення інвестицій та підвищення якості об'єктів інфраструктури.

Кластерний підхід (M. Porter [5]) розглядає економічні механізми через формування регіональних туристичних кластерів, що сприяють концентрації ресурсів, розвитку суміжних галузей і посиленню конкурентних переваг територій, акцентуючи увагу на синергії інвестиційної, податкової та регіональної політики.

В Україні економічні механізми формування туристичної інфраструктури досліджують В.Ф. Кифяк, Т.І. Ткаченко, І.М. Школа [6–8], зосереджуючи увагу на фінансово-кредитних та бюджетних інструментах, а М.Ю. Барна, А.С. Завербний, М.З. Паска [9–11] – на нормативно-правових і організаційно-економічних механізмах реалізації регіональної туристичної політики.

Сталий розвиток інфраструктури розглядають R. Butler [12], D. Weaver [13], G. Wall [14], наголошуючи на поєднанні економічної ефективності з екологічними та соціальними пріоритетами. Українські дослідники Г.І. Гапоненко, Л.С. Лісовська, О.Р. Роїк [15–17] підкреслюють значення сталих економічних механізмів для збереження ресурсів та довгострокової конкурентоспроможності регіонів.

Водночас аналіз наукових публікацій засвідчує недостатню узагальненість підходів до комплексного економічного механізму формування конкурентоспроможної туристичної інфраструктури регіонів, що обумовлює актуальність подальших досліджень у цьому напрямі.

Формування цілей статті

Метою статті є дослідження економічного механізму формування конкурентоспроможної туристичної інфраструктури регіонів України та обґрунтування практичних рекомендацій щодо їх удосконалення в умовах децентралізації та післявоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Економічний механізм формування конкурентоспроможної туристичної інфраструктури регіонів доцільно розглядати як систему взаємопов'язаних економічних інструментів і стимулів, спрямованих на забезпечення ефективного розвитку об'єктів туристичного сервісу, залучення інвестицій, підвищення якості туристичних послуг та створення стійких конкурентних переваг регіонів на внутрішньому і зовнішньому туристичних ринках. Комплексний механізм повинен охоплювати як державні та ринкові інструменти, так і їх поєднання у формі публічно-приватного партнерства та інституційних моделей управління розвитком туризму.

Узагальнена система економічного механізму формування туристичної інфраструктури регіонів, подана в таблиці 1, характеризується комплексністю та взаємодоповнюваністю, що дозволяє не лише забезпечити фінансування інфраструктурних проєктів, а й сформувати сприятливе інституційне середовище для сталого розвитку туризму та підвищення конкурентоспроможності регіонів.

Таблиця 1. Основні складові економічного механізму формування конкурентоспроможної туристичної інфраструктури регіонів

Складові економічного механізму	Основні інструменти	Очікуваний вплив на розвиток туристичної інфраструктури
Фінансово-інвестиційний підмеханізм	– прямі державні інвестиції у туристичну та транспортну інфраструктуру; – приватні та іноземні інвестиції; – пільгове кредитування, гранти, лізинг для малого та середнього бізнесу	Модернізація та оновлення інфраструктурних об'єктів, підвищення якості туристичних послуг, зростання інвестиційної привабливості регіонів
Податкові та бюджетні стимули	– зменшення податку на прибуток або ПДВ; – тимчасове звільнення від сплати туристичного збору; – компенсація відсоткових ставок за кредитами; – цільові бюджетні програми підтримки туризму	Стимулювання підприємницької активності, прискорення реалізації інфраструктурних проєктів, зниження фінансових ризиків для інвесторів
Інституційно-регуляторний підмеханізм	– нормативно-правове регулювання стандартів якості та безпеки; – публічно-приватне партнерство; – формування туристичних кластерів	Забезпечення системності розвитку, узгодженість дій суб'єктів, підвищення ефективності управління туристичною сферою
Інноваційно-цифровий підмеханізм	– цифрові платформи та онлайн-сервіси; – аналітика туристичних потоків; – інтеграція «розумної» туристичної інфраструктури (Smart Tourism)	Підвищення конкурентоспроможності регіонів, оптимізація туристичних потоків, покращення якості сервісу та забезпечення сталого розвитку

Джерело: узагальнено та систематизовано авторами на основі наукових досліджень з проблем економічного механізму розвитку туристичної інфраструктури регіонів [18–21], доповнено авторськими положеннями.

Ефективне формування конкурентоспроможної регіональної туристичної інфраструктури можливе за умови комплексного та узгодженого функціонування складових економічного механізму, в межах якого фінансово-інвестиційні інструменти формують ресурсну основу розвитку, податково-бюджетні стимули активізують підприємницьку діяльність, інституційно-регуляторні – забезпечують системність і узгодженість управлінських рішень, а інноваційні та цифрові інструменти сприяють підвищенню якості туристичних послуг і зростанню привабливості регіонів. У такій взаємодії економічний механізм постає як цілісна система управління розвитком регіональної туристичної інфраструктури, що забезпечує її конкурентоспроможність, економічну результативність і відповідність принципам сталого розвитку.

Сучасний стан туристичної інфраструктури регіонів України характеризується значною нерівномірністю розвитку. Найбільш розвинені інфраструктурні об'єкти зосереджені у туристично привабливих та економічно активних регіонах, тоді як інші території залишаються недостатньо інтегрованими у національний туристичний ринок.

Серед основних проблем розвитку туристичної інфраструктури регіонів доцільно виокремити: зношеність транспортної та інженерної інфраструктури; недостатній рівень інвестиційного забезпечення; обмежений доступ суб'єктів малого та середнього бізнесу до фінансових ресурсів; слабку координацію між органами державної влади,

місцевого самоврядування та приватним сектором. Наявні диспропорції стримують формування конкурентоспроможного туристичного середовища та знижують ефективність використання туристично-рекреаційного потенціалу регіонів.

Зазначені проблеми зумовлюють суттєву диференціацію рівнів розвитку туристичної інфраструктури та конкурентоспроможності регіонів України. Для кількісного підтвердження наявних міжрегіональних диспропорцій та виявлення територій з найвищим рівнем інфраструктурного розвитку доцільно звернутися до результатів комплексних аналітичних досліджень. Фахівцями ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» [22] було здійснено оцінювання конкурентоспроможності регіонів на основі статистичних даних за період, що передував широкомасштабному військовому вторгненню на територію України. До першої десятки регіонів за індексом конкурентоспроможності увійшли переважно області з потужним природно-ресурсним та історико-культурним потенціалом туристично-рекреаційної діяльності – Львівська (4,69), Одеська (4,34), Дніпропетровська (3,77), Запорізька (3,72), Закарпатська (3,68), Харківська (3,66), Київська (3,47), Івано-Франківська (3,38), Полтавська (3,11), Вінницька області (3,01) [22].

З початком повномасштабної війни в Україні туристична галузь опинилася в надзвичайно складній ситуації, зумовленій різким скороченням туристичних потоків, руйнуванням інфраструктурних об'єктів, обмеженням транспортної доступності та зростанням безпекових ризиків. Воєнні дії, енергетичні кризи та загальна соціально-економічна нестабільність призвели до глибокого спаду туристичної активності у 2022–2023 роках, що негативно позначилося на фінансових результатах суб'єктів туристичного бізнесу та надходженнях до місцевих бюджетів.

Водночас після тривалого періоду спаду українська туристична галузь поступово демонструє ознаки відновлення, незважаючи на збереження значних зовнішніх викликів. У 2024 році туристичний сектор увійшов у фазу активізації розвитку після істотних втрат, спричинених воєнними подіями, енергетичними обмеженнями та руйнуванням інфраструктурних об'єктів. Зокрема, у 2024 році обсяг туристичного збору в Україні зріс майже на 23% порівняно з 2023 роком і становив 222,6 млн грн, тоді як у 2023 році цей показник дорівнював 178,9 млн грн [23]. У 2022 році сума туристичного збору була істотно нижчою, що відображало вплив кризових соціально-економічних і безпекових чинників на функціонування туристичної сфери (рис. 1).

Таким чином, попри значні втрати та структурні деформації, спричинені повномасштабною війною, туристична галузь України у 2023–2024 рр. демонструє поступові ознаки відновлення. Водночас масштаби та темпи цього процесу істотно відрізняються між регіонами, що зумовлено відмінностями у рівні безпеки, стані інфраструктури, інвестиційній активності та ефективності застосування економічних механізмів розвитку туризму.

Аналіз регіональної структури надходжень туристичного збору свідчить, що економічний механізм розвитку туристичної інфраструктури в Україні має виразну територіальну специфіку. Рівень надходжень туристичного збору може розглядатися як індикатор конкурентоспроможності туристичної інфраструктури регіонів, оскільки він відображає обсяги туристичних потоків, платоспроможний попит, рівень розвитку інфраструктурних об'єктів і ефективність місцевої податкової політики (табл. 2).

У 2024 році найбільші надходження туристичного збору зафіксовано у м. Києві – 49,2 млн грн, що значно перевищує показники 2023 (30,4 млн грн) та 2022 (31,5 млн грн) років. Це пов'язано з високою концентрацією готельної та ділової інфраструктури, розвитком МІСЕ-туризму та статусом столиці як ключового транспортно-логістичного вузла. Львівська область з показником 47,1 млн грн зберегла стабільність надходжень, що підтверджує сформовану та конкурентоспроможну туристичну інфраструктуру. Івано-Франківська область продемонструвала зростання на 84% порівняно з 2022 роком завдяки розвитку гірського та екологічного туризму.

Черкаська, Закарпатська та Дніпропетровська області також показали значне збільшення збору, що свідчить про ефективність регіональних програм підтримки та диверсифікацію економіки. Центральні та західні регіони (Вінницька, Полтавська, Кіровоградська, Хмельницька, Тернопільська, Чернівецька, Волинська, Рівненська) демонструють стабільне зростання туристичного збору, що відображає формування регіональної туристичної інфраструктури та ефективність податкових стимулів. Південні регіони характеризуються неоднорідною динамікою: Одеська область зросла на 68%, Миколаїв – незначно, тоді як Запорізька, Харківська та Херсонська області мають суттєві скорочення через воєнні дії та руйнування інфраструктури.

З метою оцінювання ефективності економічного механізму формування конкурентоспроможної туристичної інфраструктури регіони України доцільно згрупувати за рівнем надходжень туристичного збору як інтегрального показника розвитку туристичної сфери. На основі відкритих даних за 2024 рік [23] регіони умовно поділено на три кластери: лідери, регіони із середнім рівнем розвитку та проблемні регіони (табл. 3).

Регіони-лідери відзначаються комплексним використанням економічного механізму: активними інвестиціями, податковими стимулами та розвитком сучасної туристичної інфраструктури, що забезпечує основну частину надходжень туристичного збору та конкурентні переваги на національному ринку. Київ і Львів демонструють високу концентрацію інвестицій у готельну, транспортну та культурно-туристичну інфраструктуру, стабільні показники збору та ефективність податкового адміністрування. Менші надходження у промислово орієнтованих регіонах, як-от Дніпропетровська область, свідчать про залежність туристичних доходів від спеціалізації та розвитку інфраструктури. Регіони із середнім рівнем розвитку формують туристичну інфраструктуру та демонструють позитивну динаміку внутрішнього туризму, потребуючи додаткових фінансово-інвестиційних та інституційних механізмів. Проблемні регіони характеризуються низькою ефективністю економічного механізму через безпекові

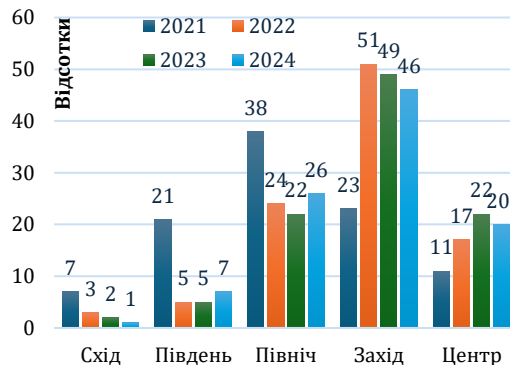

Рис. 1. Динаміка надходжень туристичного збору. Джерело: [23]

Таблиця 2. Надходження туристичного збору в регіонах-лідерах України у 2022–2024 рр., млн грн

Регіон	2022	2023	2024	Зміна 2024/2022, %
м. Київ	31,47	30,38	49,18	+56,3
Львівська область	41,43	46,09	47,11	+13,7
Івано-Франківська область	17,96	20,41	33,10	+84,3
Черкаська область	12,56	21,57	23,53	+87,4
Закарпатська область	19,47	22,16	23,09	+18,6
Дніпропетровська область	9,21	13,22	15,96	+73,3

Джерело: [23]

ризиків, руйнування інфраструктури та обмежене фінансування, що робить пріоритетом відновлення базової інфраструктури та державну підтримку.

Таблиця 3. Кластеризація регіонів України за рівнем туристичного збору у 2024 році

Кластер	Характеристика	Регіони	Економічні особливості
Регіони-лідери	Високі та стабільні надходження туристичного збору (> 20 млн грн)	м. Київ, Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Черкаська, Дніпропетровська області	Розвинена туристична та транспортна інфраструктура, активні інвестиції, диверсифікована туристична спеціалізація
Регіони із середнім рівнем розвитку	Помірні обсяги туристичного збору (5–20 млн грн)	Одеська, Хмельницька, Полтавська, Вінницька, Волинська, Рівненська, Чернівецька області	Формування туристичної інфраструктури, зростання внутрішнього туризму, локальні інфраструктурні проекти
Проблемні регіони	Низькі надходження туристичного збору (< 5 млн грн) або негативна динаміка	Харківська, Донецька, Луганська, Херсонська, Запорізька, Сумська, Чернігівська, Кіровоградська, Тернопільська області	Обмежена інфраструктура, безпекові ризики, недостатнє фінансування, руйнування туристичних об'єктів

Джерело: проаналізовано автором на основі [23]

Застосування кластерного підходу до оцінювання рівня розвитку туристичної інфраструктури регіонів дозволяє сформувати цільові напрями економічного механізму, орієнтовані на специфічні умови та потенціал кожної групи регіонів. Запропонована система рекомендацій (табл. 4) ґрунтується на кластерному підході та передбачає диференційоване застосування інструментів економічного механізму залежно від рівня розвитку туристичної інфраструктури регіонів. Такий підхід дозволяє підвищити адресність регіональної туристичної політики, забезпечити ефективніше використання фінансових ресурсів і створити передумови для сталого розвитку туристичної сфери України в умовах післякризового відновлення.

Таблиця 4. Рекомендації щодо вдосконалення економічного механізму формування конкурентоспроможної туристичної інфраструктури регіонів України

Кластер регіонів	Ключові проблеми / виклики	Пріоритетні економічні інструменти	Очікувані результати
Регіони-лідери	Ризик перенавантаження інфраструктури; потреба в інноваціях та екологізації	– реінвестування туристичного збору у модернізацію інфраструктури; – розвиток Smart Tourism і цифрових сервісів; – підтримка туристичних кластерів; – екологічне регулювання туристичної діяльності	Збереження конкурентних переваг, підвищення якості туристичних послуг, зростання міжнародної привабливості
Регіони із середнім рівнем розвитку	Недостатні інвестиції; фрагментарність туристичної пропозиції	– державно-приватне партнерство; – пільгове кредитування та гранти; – розвиток локальних туристичних продуктів; – податкові стимули для МСП	Формування стабільної туристичної інфраструктури, зростання внутрішнього туризму, підвищення інвестиційної привабливості
Проблемні регіони	Руйнування інфраструктури; безпекові ризики; обмежений доступ до фінансів	– спеціальні державні програми підтримки; – відновлення транспортної та комунальної інфраструктури; – тимчасові податкові пільги; – розвиток соціального та внутрішнього туризму	Поступове відновлення туристичної діяльності, зменшення регіональних диспропорцій, створення базових умов для інвестицій

Підвищення конкурентоспроможності туристичної інфраструктури регіонів доцільно здійснювати через стратегічне планування та програмно-цільовий підхід. Основні напрями включають інновації та цифровізацію (розвиток туристичних інформаційних систем, електронних сервісів, Smart Tourism), інтеграцію екологічних вимог для сталого розвитку, активізацію інвестицій та підтримку малого бізнесу, а також розвиток кластерних і мережових форм організації туризму для ефективного використання ресурсів.

З урахуванням результатів кластерного аналізу та оцінки економічного механізму формування туристичної інфраструктури для органів регіонального та місцевого управління доцільно запропонувати такі заходи: впровадження програмно-цільового підходу з визначенням джерел фінансування, ключових індикаторів та моніторингу; спрямування туристичного збору на модернізацію інфраструктури та цифровізацію сервісів; розвиток державно-приватного партнерства та інвестиційних паспортів регіональних проектів; диференціацію податкових ставок для стимулювання підприємницької активності; диверсифікацію туристичних продуктів і напрямів; запровадження міжрегіональної координації через спільні маршрути, кластери та маркетингові платформи.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Економічний механізм формування туристичної інфраструктури регіонів є ключовим чинником підвищення їх конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості. Аналіз надходжень туристичного збору та кластеризація регіонів свідчать про різну ефективність застосування фінансово-інвестиційних, податкових, регуляторних та інноваційних інструментів. Регіони-лідери демонструють комплексне використання інструментів економічного механізму, що забезпечує стійкі конкурентні переваги, тоді як регіони із середнім та низьким рівнем розвитку потребують активізації інвестиційних і інституційних інструментів для відновлення та модернізації інфраструктури. Воєнні дії спричинили істотне зниження ефективності економічного механізму розвитку туристичної інфраструктури у східних і південних регіонах України, що обумовлює необхідність запровадження адресних заходів державної підтримки та реалізації спеціалізованих програм відновлення.

Застосування кластерного підходу дозволяє оптимізувати використання ресурсів, підвищити адресність державної та регіональної політики та інтегрувати інноваційні, цифрові й екологічні рішення. Це створює умови для сталого економічного розвитку туристичної сфери, підвищення ефективності регіональної туристичної інфраструктури та зміцнення конкурентних позицій територій на національному та міжнародному ринках.

Література

1. Tribe J. The Economics of Recreation, Leisure and Tourism. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2016. 512 p.
2. Pearce D. G. Tourism Development. Harlow: Pearson Education, 1995. 320 p.
3. Hall C.M. Tourism Planning: Policies, Processes and Relationships. Harlow: Pearson Education, 2008. 302 p.
4. Bramwell B., Lane B. Governance and Sustainability in Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 2011. Vol. 19. № 4–5. P. 411–421.
5. Porter M.E. Clusters and the New Economics of Competition. *Harvard Business Review*. 1998. Vol. 76. № 6. P. 77–90.
6. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги–XXI, 2008. 344 с.
7. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. Київ: КНТЕУ, 2009. 463 с.

8. Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії. Чернівці: Книги–XXI, 2011. 596 с.
9. Барна М.Ю., Іванич У.В., Стецик Я.В. Організаційно-економічні аспекти розвитку регіонального туризму. *Академічні візії*. 2025. Випуск 43. С. 1-9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15682156>.
10. Завербний А.С., Залізна Л.В., Озарко К.С. Теоретико-прикладні засади інституційного забезпечення туристично-рекреаційної сфери України за умов діджиталізаційно-інтелектуалізаційних та євроінтеграційних умов. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 68. DOI: <https://www.doi.org/10.32782/infrastructure68-5>.
11. Паска М., Графська О., Кулик О. Індустрія туризму у структурі національної економіки: інституційні аспекти та концептуальні основи. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-76>.
12. Butler R.W. The Concept of a Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources. *Canadian Geographer*. 1980. Vol. 24. No. 1. P. 5–12.
13. Weaver D. *Sustainable Tourism: Theory and Practice*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2006. 240 p.
14. Wall G., Mathieson A. *Tourism: Change, Impacts and Opportunities*. Harlow: Pearson Education, 2006. 390 p.
15. Гапоненко Г.І., Євтушенко О.В., Шамама І.М. Пріоритетні напрями забезпечення сталого розвитку туризму України в умовах пандемії. *Бізнес Інформ*. 2021. № 5. С. 227–235. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-140-150>.
16. Лісовська Л., Роїк О., Михайлишин В. Стратегічні напрями сталого туризму через державно- приватні партнерства: національні характеристики та управлінські цілі. *Журнал «Зелена, синя та цифрова економіка»*. 2025. № 6 (1). С. 29-41. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5169/2025-1-5>.
17. Роїк О.Р. Напрями сталого розвитку туризму України в умовах післявоєнного відновлення. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 58-61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-9>.
18. Бондаренко Л.А. Економічний механізм в управлінні розвитком регіональних туристичних ринків. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2023. № 9. С. 88-94. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospsee-9-11>.
19. Ковалишин В., Худоба О. Економічні інструменти соціально-екологічного розвитку туризму. *Економіка та суспільство*. 2025. № 81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-113>.
20. Симоненко Л.І., Іванич О.В., Плотнікова М.Ф. Сталій розвиток сільських територій у сучасних умовах: соціально-економічний й екологічний аспекти. *Український економічний часопис*. 2024. № 4. С. 60–64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-4-11>.
21. Світлична В.Ю., Александрова С.А. Економіка туризму: підручник. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2022. 167 с.
22. Жук П.В., Кіптяч Ф.Я., Колодійчук І.А., Стадницький Ю.І., Куліш І.М., Башинська Ю.І., Григоренко О.В. Конкурентоспроможність туристично-рекреаційної сфери регіонів України: Науково-аналітична записка. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів. 2023, 34 с.
23. ДАРТ. До бюджету громад у 2024 році надійшло майже 273 млн грн туристичного збору. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/do-byudzhetu-gromad-u-2024-roci-nadiyshlo-mayzhe-273-mln-grn-turistichnogo-zboru>.

References

1. Tribe, J. The (2016). *Economics of Recreation, Leisure and Tourism*. Butterworth-Heinemann. Oxford. United Kingdom.
2. Pearce, D.G. (1995). *Tourism Development*. Pearson Education. Harlow. United Kingdom.
3. Hall, C.M. (2008). *Tourism Planning: Policies, Processes and Relationships*. Pearson Education. Harlow. United Kingdom.
4. Bramwell, B., Lane, B. (2011). «Governance and Sustainability in Tourism». *Journal of Sustainable Tourism*. Vol. 19. № 4–5. pp. 411–421.
5. Porter, M.E. (1998). «Clusters and the New Economics of Competition». *Harvard Business Review*. Vol. 76. № 6. pp. 77–90.
6. Kyfiak, V.F. (2008). *Orhanizatsiia turystychnoi diial'nosti v Ukraini*. [Organization of tourism activities in Ukraine]. Knyhy–KhKhI. Chernivtsi. Ukraine.
7. Tkachenko, T.I. (2009). *Stalij rozvytok turyzmu: teoriia, metodolohiia, realii biznesu*. [Sustainable development of tourism: theory, methodology, business realities]. KNTU. Kyiv. Ukraine.
8. Shkola, I.M. (2011). *Menedzhment turystychnoi indusrii*. [Management of the tourism industry]. Knyhy–KhKhI. Chernivtsi. Ukraine.
9. Barna, M.Yu., Ivaniuk, U.V., Stetsyk, Ya.V. (2025). «Organizational and economic aspects of regional tourism development». *Akademichni vizii*. Issue 43. pp. 1-9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15682156>.
10. Zaverbnyi, A.S., Zalizna, L.V., Ozarko, K.S. (2022). «Theoretical and applied principles of institutional support of the tourism and recreation sector of Ukraine under digitalization-intellectualization and European integration conditions». *Infrastruktura rynku*. № 68. DOI: <https://www.doi.org/10.32782/infrastructure68-5>.
11. Paska, M., Hrafs'ka, O., Kulyk, O. (2024). «The tourism industry in the structure of the national economy: institutional aspects and conceptual foundations». *Ekonomika ta suspil'stvo*. № 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-76>.
12. Butler, R.W. (1980). «The Concept of a Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources». *Canadian Geographer*. Vol. 24. No. 1. pp. 5–12.
13. Weaver, D. (2006). *Sustainable Tourism: Theory and Practice*. Butterworth-Heinemann. Oxford. United Kingdom.
14. Wall, G., Mathieson, A. (2006). *Tourism: Change, Impacts and Opportunities*. Pearson Education. Harlow. United Kingdom.
15. Haponenko, H.I., Yevtushenko, O.V., Shamara, I.M. (2021). «Priority directions for ensuring sustainable development of tourism in Ukraine in the context of a pandemic». *Biznes Inform*. № 5. pp. 227–235. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-140-150>.
16. Lisov'ska, L., Roik, O., Mykhajlyshyn, V. (2025). «Strategic directions of sustainable tourism through public-private partnerships: national characteristics and management goals». *Zhurnal «Zelena, synia ta tsyfrova ekonomika»*. № 6 (1). pp. 29-41. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5169/2025-1-5>.
17. Roik, O.R. (2023). «Directions of sustainable tourism development in Ukraine in the conditions of post-war recovery». *Ekonomichnyj prostir*. № 184. pp. 58-61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-9>.
18. Bondarenko, L.A. (2023). «Economic mechanism in managing the development of regional tourism markets». *Indusriia turyzmu i hostynnosti v Tsentral'nij ta Skhidnij Yevropi*. № 9. pp. 88-94. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospsee-9-11>.
19. Kovalyshyn, V., Khudoba, O. (2025). «Economic instruments of socio-ecological development of tourism». *Ekonomika ta suspil'stvo*. № 81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-113>.
20. Symonenko, L.I., Ivaniuk, O.V., Plotnikova, M.F. (2024). «Sustainable development of rural areas in modern conditions: socio-economic and environmental aspects». *Ukrains'kyj ekonomichnyj chasopys*. № 4. pp. 60–64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-4-11>.
21. Svitlychna, V.Yu., Aleksandrova, S.A. (2022). *Ekonomika turyzmu*. [Economics of tourism]. KhNUMH im. O.M. Beketova. Kharkiv. Ukraine.
22. Zhuk, P.V., Kiptach, F.Ya., Kolodijchuk, I.A., Stadnyts'kyj, Yu.I., Kulish, I.M., Bashyn'ska, Yu.I., Hryhorenko, O.V. (2023). *Konkurentospromozhnist' turystychno-rekreatsijnoi sfery rehioniv Ukrainy*. [Competitiveness of the tourism and recreation sector of the regions of Ukraine]. DU «Instytut rehional'nykh doslidzhen' imeni M. I. Dolishn'oho NAN Ukrainy». L'viv. Ukraine.
23. ДАРТ. До бюджету громад у 2024 році надійшло майже 273 млн грн туристичного збору. [DART. Almost 273 million UAH of tourist tax was received by the budget of communities in 2024]. Available at: <https://www.tourism.gov.ua/blog/do-byudzhetu-gromad-u-2024-roci-nadiyshlo-mayzhe-273-mln-grn-turistichnogo-zboru>.

Стаття надійшла до редакції / Received 11.02.2026
Опубліковано / Published 25.02.2026

Прийнята до друку / Accepted 18.02.2026